

Islam i de vestlige medier

Af Bashy Quraishy, præsident for European Network Against Racism (ENAR)

Stereotypisk image af islam er blevet den krykke, hvorpå den vestlige kulturs identitets overlevelse afhænger.

Den 15. september 2000 var åbningsdagen for de olympiske lege i Sydney, Australien. Jeg var i Bruxelles den dag og så åbningsceremonien på en tysk TV-kanal.

Jeg bemærkede, at hver gang en delegation fra et land med muslimsk baggrund dukkede frem på skærmen, førte det til en kommentar om islam, terrorisme, fundamentalisme eller borgerkrig. Lande så forskellige som Algeriet, Indonesien, Sudan, Malaysia, Saudi Arabien og Pakistan blev introduceret på denne ensidige facon.

Som journalist med etniske minoritetsrødder har jeg fulgt og deltaget i debatter om islam i Danmark og det øvrige Europa. Ingen havde kunnet forudsige, at islam ville blive så aktuelt et emne i de vestlige medier efter de frygtelige angreb på amerikanske mål den 11. september 2001, der ikke blot førte til materielle skader for milliarder, men også kostede mange uskyldige menneskeliv. Et uhyggeligt resultat af denne tragedie er imidlertid også snakken om "Clash of Civilizations", "krigen mellem Islam og Vesten" og en "Ny Verdensorden" baseret på amerikansk lederskab.

Få timer efter terroristangrebet på World Trade Center i New York og Pentagon i Washington, tonede præsident Bush frem på enhver amerikansk TV-kanal såvel som på nationale stationer over hele verden. Den første iøjnefaldende overskrift på CNN's skærm var "Amerika under angreb". Få dage senere var det ændret til "Amerika er i krig", og kort tid efter blev Osama Bin Laden erklæret som Fjende Nr. 1, og CNN's overskrift blev ændret til "Amerikas nye krig".

Det samme skete i Storbritannien, hvor Tony Blair erklærede krig mod "fundamentalismen". BBC og andre medier fulgte i den amerikanske presses fodspor med en uendelig syndflod af rapporter fra korrespondenter i Mellemøsten, interviews med eksperter, militæranalytikere og politikere.

Alle blev spurgt om, hvem de mente stod bag disse afskyelige handlinger. Var det Osama Bin Laden, eller var det en anden radikal, fundamentalistisk gruppe fra Mellemøsten? Det er bemærkelsesværdigt, at vestlige politikeres anklagende finger fra begyndelsen pegede på islamiske grupper. Der var ingen beviser, ingen havde taget ansvaret, og hverken et enkelt land eller en enkelt gruppe var kredset ind, bortset fra en mistanke, der hang i luften med store bogstaver: Islamiske terrorister.

Den amerikanske militærekspert William Taylor blev interviewet på CNN den 16. september og udtalte bl.a.: "Der er intet konkret bevis på, hvem der har gjort dette, men jeg tror, at der er en stor sandsynlighed for, at militante muslimer er involveret."

Langsomt, men sikkert begyndte hele fokus for medierne at involvere islam i denne diskussion. TV-rapporter, avisartikler, radioudsendelser og internetdiskussionsfora blev oversvømmet med emner om islam, fundamentalisme, terrorisme og krig. Ord som "ekstremistiske muslimer", "fundamentalistiske muslimer", "terroristiske muslimer" og "militante muslimer" blev brugt igen og igen.

Gamle billeder af terroristhandlinger fra hele verden, billeder af Bin Laden, der affyrer et gevær, Talebans mishandling af kvinder, palæstinensiske demonstrationer og jubelscener blev konstant gentaget. Præsident Bush erklærede ”korstog” mod terrorismen, og den italienske ministerpræsident Berlusconi, den tidligere premierminister i Storbritannien, Margaret Thatcher og vores egen Mogens Camre gik så langt som til at erklære, at den islamiske civilisation var det kristne Vesten underlegen. Pia Kjærsgaard erklærede islam krig fra talerstolen i Folketinget den 5. oktober.

Alt dette foregik med mediernes hjælp. Følelsesladet og forudindtaget journalistik erstattede objektivitet. Den højt respekterede amerikanske forfatter og kritiker, Susan Sontag kritiserede således skarpt medierne i The New Yorker den 19. september: ”Overdoser af virkeligheden helt ude af proportioner, fremvisningen af selvretfærdighed og direkte misinformation fra autoriteter og TV-kommentatorer er forbløffende og deprimerende.”

En af de store amerikanske sociologer og lingvister Noam Chomsky kommenterede på den uafhængige radiostation B 92 i Beograd den 25. september: ”I forhold til medierne er vi nødt til at spørge, hvordan de behandler de basale spørgsmål, som rejser sig i tilfælde af terrorisme, stor eller lille: Hvem var ansvarlig? Hvad må en retfærdig reaktion bestå af? Hvorfor fandt det sted? Der har imidlertid været så godt som ingen diskussion om disse spørgsmål. Bortset fra få undtagelser som The Wall Street Journal, er der meget lidt heraf i mainstream-medierne.”

Den ukritiske og forudindtagede journalistik og intenderede brug af antiislamisk retorik som propagandaværktøj havde desværre umiddelbare bivirkninger. International terrorisme blev synonym med islam som religion, muslimer synonym med terrorist-medløbere og Mellemøsten og arabere generelt synonym med terrorismens samlevende.

Angreb på arabisk-udseende mennesker førte til mange drab på uskyldige. Vandalisme og røveri, brandattentater på privathjem, chikane mod muslimske kvinder og piger på åben gade og boykot af muslimske medarbejdere rapporteres vidt og bredt fra den vestlige verden. EU's Monitoring Center of Racism i Wien har i sin rapport fra slutningen af september bragt en detaljeret beskrivelse af angreb på og chikane mod muslimer i EU. Det er ikke rar læsning. Mange europæiske telefonopkald til politikere fra de etniske minoriteter med muslimsk baggrund lød: ”Forbered dig på gaskamrene.”

Disse overfald og angreb fik en sådan styrke, at alarmklokkerne begyndte at ringe i de vestlige magtbastioner. Mange arabiske og muslimske lande klagede bittert, og de mellemøstlige folk begyndte at protestere. Efter dette pres, dukkede præsident Bush, Tony Blair og Romano Prodi, op i moskeer og appellerede til folk om at vise anstændighed og besindelse over for muslimer.

Desværre taler disse ledere i samme åndedrag også om fundamentalisme og terrorisme som hovedfjenden, og på en måde, hvor almindelige mennesker i Vesten ingen mulighed har for at adskille islam, fundamentalisme og fanatisme. Bevidstheden om, at den blotte og bare påpegning af ordet ”fundamentalisme” pr. refleks frembringer en fordomsfuld vrede blandt deres befolkninger, der hurtigt og automatisk bliver påhæftet ikke kristendom, hinduisme eller jødedom, men kun islam.

Billeder af få pakistanske kvinder med Koranen i den ene hånd og en pistol i den anden; et par hundrede unge mænd med lange, sorte skæg, som skriger ”Jihad” eller ”Allah er stor” og andre vanlige, følelsesladede slogans bliver gentagne gange iscenesat i vestlig ”nyhedsformidling” og

misbrugt til at illustrere terrorismens og fanatismens ondskab. Anti-islamiske film som ”Ikke uden min datter” og ”Peacemaker” såvel som dokumentarfilm om kvindeundertrykkelse i Afghanistan, tvangsægteskaber blandt etniske minoriteter og kriminalitet blandt unge arabere bliver vist næsten hver eneste dag. Disse billeders massive ensidighed sætter sig dybt i sindet hos den uskyldige og uoplyste offentlighed og skaber en ukontrollabelt had mod muslimer generelt. Et had, som har sin egen cyklus, rytme og logik. Et had, som hver eneste person fra de etniske minoriteter – muslimer såvel som ikke-muslimer – kan føle, smage og se hver eneste dag.

Jeg spørger først politikerne:

Hvorfor alle disse fine forklaringer og anerkendelser af islam fra George Bush, Tony Blair, Romano Prodi og Poul Nyrup Rasmussen når skaden *allerede* er sket, og sindene og sjælene hos almindelige mennesker er forgiftet med had og cementerede fordomme?

Dernæst vil jeg spørge journalisterne:

Hvorfor bliver al mediekritik sædvanligvis afvist af journalister med argumenter som: ”Vi gør bare vores job. Der må ikke finde nogen censur sted. Etniske minoriteter kan ikke forvente nogen særbehandling fra journalister. Ytringsfriheden skal opretholdes, uanset omkostningerne, og hvis ikke medierne dækker indvandringsfjendtlige følelser i samfundet og giver folk en chance for at få afløb for deres vrede gennem medierne, kan det resultere i raceoptøjer.”

Jeg er klar over, at alle disse pointer er tilsyneladende valide og reflekterer tankegangen i det journalistiske fællesskab, men de er samtidig baseret på skinhellighed og smager af professionel arrogance. Hvor er jeres professionalisme og moralske ansvarlighed?

Hvis jeg som medieforbruger og chefredaktør af MedieWatch må give mit bud på løsningsmodeller i forhold til medierne, vil jeg sige, at den tænkende journalists store bidrag ligger i at hjælpe politiske ledere til at forsøge at re-eksaminere den vej, ad hvilken det moderne samfund erhverver en pluralistisk natur. Morgendagens europæiske journalister skal ikke længere være besat af ideen om én eneste identitet, og endnu mindre af en stærk følelse af europæisk civilisations overophøjethed.

De må avancere i retning af forståelsen for et fleksibelt og åbent samfund.

Først da vil de blive fortroppen i et samfund, hvor journalistik ikke fokuserer på race, kulturbaggrund, religion og hudfarve, men på fællesskabet mellem mennesker.

Hvis europæiske journalister virkelig ønsker en pluralistisk og kosmopolitisk dækning, så må de aflægge sig al eurocentrisme og forstørre det professionelle spillerum, så det bliver alt-inkluderende.

De må slet og ret tænke multikulturelt, multietnisk og multireligiøst.